

Lieve gemeente,

Kerst is nog nauwelijks afgelopen of het verhaal van vanmorgen over de wijzen uit het Oosten komt aan de orde en wat bijzonder is: het begint universeel.

Het licht der wereld is er ook echt voor de hele wereld en vanmorgen hebben we gelezen dat men vanuit die wereld, vanuit het buitenland het verhaal binnenkomt.

Ze horen er zo op het eerste gezicht ook niet echt bij, deze buitenlanders, deze vreemden, net zo min als zij hoorden tot de geestelijke familie van Israël.

Toch zijn zij gekomen en toch horen zij erbij.

Want op hun eigen manier, de manier die bij hen paste, zijn zij geroepen.

Deze mannen werden door een ster naar een andere toekomst gelokt.

Het is bijzonder dat het verhaal vertelt dat zij een ster volgen.

Want je verwacht toch dat de Bijbel tegenover het oude geloof in hemellichamen iets heel anders stelt, nl. het vertrouwen in een God die groter is dan al het geschapene.

Tovenaars en magiërs hebben dan ook geen goede naam in de Bijbel.

In de oude tijd waren magiërs toekomst voorspellers, in die zin dat zij aan de heersers der aarde, precies voorspelden wat die wilden horen.

Zij lazen dat af aan de loop van de sterren.

En deze loop van de sterren staat voor de onveranderlijkheid van de loop van de dingen.

Er is geen alternatief, dat is hun boodschap.

De dingen gaan zoals ze gaan en we zullen ons erbij neer moeten leggen.

In Israël is deze magie uit den boze.

Want juist in de geschiedenis van Israël horen we de stem van de profeten met hun boodschap dat de dingen niet goed gaan, zoals ze gaan en dat er een verandering moet komen in de bestaande orde, die steeds weer de overhand krijgt.

Het zijn de profeten die altijd weer oproepen om te blijven geloven in een andere wereld dan die bestaande orde.

En nu is het bijzondere van dit verhaal dat deze magiërs toch opeens iets anders ontdekt hebben aan die eeuwig dezelfde sterrenhemel.

Een andere ster, die ze gaan volgen.

Je zou kunnen zeggen dat deze magiërs juist in hun eigen taal en in hun eigen wetenschap, de sterrenkunde, worden aangesproken en daarna tot een ander inzicht worden gebracht.

Ze gaan op zoek naar een koning en vandaar dat ze naar de hoofdstad Jeruzalem gaan.

De toenmalige, door de Romeinen aangestelde koning, Herodes, schrok van hun komst en heel Jeruzalem met hem, staat er, want deze vreemdelingen pasten niet in hun beeld van Godzoekers, laat staan van Godvinders.

Het evangelie doet daar niet aan mee.

Het gesloten hokjes denken wordt opengebroken, want daar zijn ze. Vreemd en buitenlands als ze zijn staan ze bij het geboren kind.

Op een mozaïek uit de 6e eeuw staan de drie wijzen met een naam afgebeeld: Caspar, Melchior en Balthasar.

En ze worden afgebeeld met drie verschillende gezichten dat wil zeggen dat er één komt uit Azië, één uit Europa en één uit Afrika.

Andere delen van de wereld waren toen nog niet bekend.

De wereld komt hier binnen.

De komst van dit kind betreft dus niet alleen Joden en later Christenen, nee, de hele wereld is erbij betrokken.

Het is algemeen én het betreft ieder van ons persoonlijk en dat laatste kunnen we heel goed zien in het gedicht van de Engelse dichter T.S.

Eliot dat we gelezen hebben: *De reis van de magiërs*.

Het is een reisverhaal.

De dichter T.S. Eliot, geboren in 1888, was in zijn jonge jaren een cultuurpessimist.

Na de 1e Wereldoorlog schreef hij over het ondraaglijk lijden van de moderne mens en de uitzichtloosheid van het bestaan.

In 1927 trad hij toe tot de Anglicaanse kerk en in datzelfde jaar schreef hij dit gedicht over de reis van de magiërs als een metafoor, een beeld van het alledaagse bestaan.

Wellicht heeft hij in dit gedicht ook zijn eigen zoektocht naar kerk en geloof beschreven.

Eliot laat de magiërs na lange tijd terugkijken op hun beroemde reis.

'Het was een koude tocht / en de slechtste tijd van het jaar / voor een reis, voor zulk een verre reis'

Zo begint het gedicht in de vertaling van Martinus Nijhof.

Als ze eindelijk arriveren op de beloofde plaats blijkt dat wat ze vinden zeldzaam gewoon te zijn.

"Het was de moeite waard" zegt de dichter met Engels gevoel voor understatement.

Ze waren op weg gegaan om een nieuwe koning te vinden en nu vinden ze die in een klein kind.

Precies het tegenovergestelde van wat zij verwacht hadden te vinden.

Geen macht, geen rijkdom, geen glitter en glamour maar juist iets machteloos, onaanzienlijks en sterfelijks.

Het heeft hun wereld op zijn kop gezet.

De macht die zij zochten bleek in zwakheid te schuilen.

Deze reis van de magiërs en helemaal zoals in dit gedicht beschreven, staat symbool voor het leven van ons mensen.

Zo wordt er verwezen naar de zeer wisselende stemmingen die wij kunnen hebben en naar de onrust die zo vaak aan ons knaagt.

Het is ook geen idyllische tocht maar een visioen van een rauwe werkelijkheid.

Voordat de wijzen het kind ontmoeten moeten ze op de één of andere manier de navolging ervaren.

Het lijkt op een louteringstocht, een sterven aan zichzelf.

Zowel leven als ook geloven is niet een hemelse tocht.

Integendeel er is twijfel, afzien, verdriet.

'Soms een ellendige tocht' zegt Eliot.

Grote en kleine rampen.

Ons falen, ons tekort schieten.

Onze worsteling en onze schuld.

Het willen afzien van onze tocht.

Ons hele leven kan soms als zo zinloos ervaren worden.

En ook kunnen we door momenten in ons leven binnenste buiten gekeerd worden.

Eliot heeft dit ook ervaren.

Er is bij hem een **voor** en een **na** wat hij heeft meegemaakt.

Hij is veranderd en voelt zich niet meer echt thuis in deze wereld.

Wellicht heeft hij in de reis van de wijzen zijn eigen weg tot geloof herkend.

Herkende hij het moeizame van de tocht, van zijn omkeer.

Soms horen of lezen we wel van bekeringsverhalen: dan is er eerst ellende en daarna één en al vreugde.

Maar zo zwart – wit is het meestal niet.

Omkeren is ook strijd, vechten met God en vechten met onszelf.

Maar de dichter herkende ook de meerwaarde van het vinden.

Alle ontberingen en alle offers om het kind te aanbidden waren de moeite waard.

Het gedicht heeft een vreemd einde.

Want dan zegt één van de magiërs

*Dit alles is lang geleden, ik heb het onthouden
en zou het over willen doen, maar ik stel,
dit vooropgesteld,
één vraag: was het doel dat ons dreef
geboorte of dood?*

Dit einde zorgt voor een onbehagelijk gevoel.

Want was het een geboorte of een dood?

Zagen ze de dreiging van de dood al bij dit kind?

Ze gaan op weg om het pasgeboren koningskind te zoeken, maar hun geschenken lopen al vooruit op de dood.

Zo is de mirre de balsem waarmee het lichaam na de dood gezalfd wordt.

En vervolgens hun heimelijke vertrek, buiten medeweten van koning Herodes om, dat heeft alles te maken met de dreiging van dood die er van deze koning uitgaat.

Een dreiging waardoor het jonge gezin straks moet uitwijken naar Egypte.

Het evangelie van Mattheus wil ons met deze verhalen vanaf het begin af aan duidelijk maken dat het leven van dit kind, een aangevochten leven is, een leven in het teken van de dreiging van de dood.

Maar het wil ook zeggen dat er een ander perspectief van leven is en dat er bevrijding mogelijk is.

In het gedicht van Eliot keren de koningen terug, maar zij voelden zich niet meer thuis, niet meer op hun gemak, daar waar ze vandaan kwamen.

Ze hadden een gevoel van vervreemding.

*Wij keerden terug naar ons land, onze koninkrijken,
maar voelden ons niet meer thuis in de oude orde
tussen vreemde mensen die hun goden omklemmen.*

De ontmoeting met het kind had voorgoed iets veranderd maar tegelijkertijd betekende dat ook een radicaal afscheid van het oude.

En dat is niet makkelijk.

Ze werden geen politieke vrijheidsstrijders en er werd geen actie gevoerd.

Alleen in kleine details zullen de mensen misschien gemerkt hebben dat er iets anders leefde in hen en dat ze veranderd waren.

Maar er bleef heimwee zoals blijkt uit die vreemde, laatste zin:

“Ik zal blij zijn als ik andermaal sterf”.

Het was de moeite waard, die ontmoeting, er is iets wezenlijks ervaren en er wordt naar terug verlangd, maar het gewone leven gaat ook gewoon verder.

Voor Eliot zelf was zijn zoektocht nog lang niet afgelopen.

Het blijft keer op keer zoeken en vinden, we zijn er nooit.

Maar er kunnen ontmoetingen zijn en ervaringen die veel kunnen betekenen.

Die ons op een ander spoor kunnen zetten.

Sinds we dit kind en alles wat het belichaamt hebben ontmoet, weten we dat er iets hogers, iets beters te vinden moet zijn.

En dit weten geeft kleur aan onze levensreis.

Het zorgt voor een heilige onrust in ons leven.

*Wij keerden terug naar ons land, onze koninkrijken,
maar voelden ons niet meer thuis in de oude orde*

zegt Eliot.

Kunnen we die oude orde invullen met ellebogenwerk, kwaadsprekerij, machtsmisbruik, onrecht?

Is het mogelijk om voortaan vrij en open tegenover de ander, tegenover elkaar, te staan?

Vanuit een nieuwe orde van medemenselijkheid, barmhartigheid, goedheid en vergeving.

Sinds we dit kind hebben leren kennen weten we dat het met de wereld en met onszelf zoveel beter kan dan wat het nu vaak is.

We voelen ons niet meer thuis, niet meer op ons gemak, in onze oude orde en we hebben heimwee naar een nieuwe, andere orde.

Natuurlijk is het leven fijn en mooi en daar mogen we ook van genieten.

Maar er is ook een afstand, er is een ander perspectief gekomen, dat de dagen van ons leven kleurt en een eeuwig heimwee veroorzaakt.

Laten we proberen vast te houden aan dat andere perspectief, het perspectief van een andere, nieuwe orde.

Dan kunnen we hoopvol dit nieuwe jaar ingaan.

Amen